

Utbredelse

Soppen kom trolig til Europa fra Sør-Amerika i 1880-årene. Den finnes nå i de fleste land i Europa. I Norge har den vært kjent fra 1914 og har vært påvist i alle fylker unntatt Hedmark, Oppland, Troms og Finmark. Takket være strenge offentlige bekjempelsestiltak og dyrking av sorter som er resistente mot angrep av potetkreft, er sjukdommen nå uten praktisk betydning her i landet.

Forebyggende tiltak

- **Bruk sertifiserte settepoteter**
- **Ha gode rutiner for rengjøring og desinfeksjon ved bruk av felles redskap og maskiner**
- **Foreta jevnlig rengjøring og desinfeksjon av alle redskaper, maskiner, kasser, lager og annet som er i bruk i plantedyrkingen**
- **Bruk ikke redskaper og maskiner som har vært benyttet i villahager**
- **Destruksjon av smittede planter og knoller**
- **Restriksjoner i videre drift på bruksenheten for å hindre smittespredning**
- **Rengjøring og desinfeksjon av redskap, maskiner, kasser, transportmidler og lagre som kan ha vært i kontakt med et smittet potetparti**

Meldeplikt

Matloven og forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere pålegger eier eller bruker av eiendom straks å melde fra til Mattilsynet om kjennskap til, eller mistanke om, angrep av potetkreft (*Synchytrium endobioticum*).

Tiltak

Ved angrep av potetkreft kan Mattilsynet pålegge tiltak for å bekjempe og hindre spredning. Slike tiltak kan være:

Forsidebilde: Svulster på knoller

Utgiver: Mattilsynet i samarbeid med Bioforsk Plantehelsetse
 Redaktører: Arild Sletten og Kari Romstad
 Tekst: Arild Sletten, Bioforsk Plantehelsetse
 Foto: Håkon A. Magnus, Leif Robert Hansen og Rolf Langnes
 Design: Gnizt as
 Desember 2005

Nærmere opplysninger kan du få hos:

Mattilsynet, Nasjonalt senter for planter og vegetabilsk mat, Moerveien 12, 1430 Ås
 tlf 64 94 44 00, www.mattilsynet.no
 Bioforsk Plantehelsetse, Høgskolevn. 7, tlf 64 94 94 00, 1432 Ås, www.bioforsk.no

Potetkreft

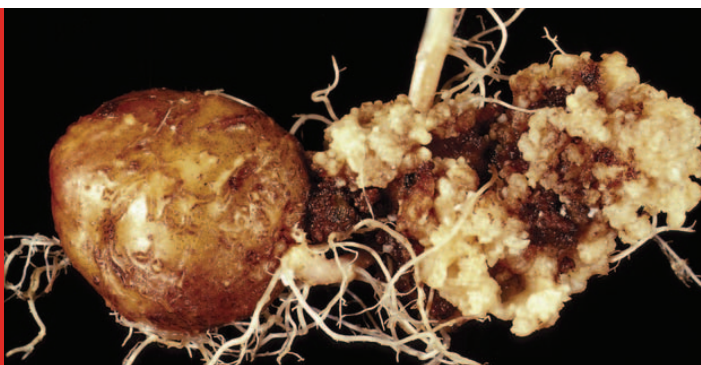
Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Karanteneskadegjørere er planteskadegjørere som omfattes av Matlovens forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere.

De er vanskelige å bekjempe, og kan føre til økt bruk av plantevernmidler og reduserte muligheter for eksport av plantemateriale.

Svulster ved basis av stengelen.

Potetkreft

Soppen *Synchytrium endobioticum* er en karanteneskadegjører som er årsak til potetkreft. Det er en fryktet sykdom i potetdyrkingen, og den kan føre til totalt avlingstap hvis den ikke bekjempes. I mange år var den en av de farligste skadegjørerne på potet og gjorde stor skade, spesielt i kyststrøkene.

Angrep kan vise seg ved:

- Knoller med ertestore utvekster, vanligvis rundt groene
- Knoller med store, blomkållignende, svampaktige utvekster
- Deformerte knoller
- Råtne knoller

Symptomer

Sykdommen viser seg lettest ved opptak. På knollene kan man da se ertestore utvekster, oftest rundt groene, og/eller større blomkållignende utvekster. Slike kan også forekomme på stolonene (underjordiske

stengler) og nedre del av stengelen rett over jorda, men ikke på røttene. Ofte er knollene deformerte. Utvekstene kan bli flere ganger større enn knollene. De er først lysfarget, men mørkner etter hvert.

Biologi og spredning

I utvekstene på knollene finnes store mengder av soppens tykkveggede hvilesporer. Dersom utvekstene blir angrepet av sekundære råteorganismer slik at de råtner, kommer hvilesporene fri i jorden. Hvilesporene er spiredyktige i minst 20-30 år. Når de spirer, dannes det mikroskopiske svermesporer som kan svømme i jordvannet. De infiserer unge potetknoller og andre underjordiske deler, unntatt røttene. Sporene trenger inn gjennom knollens overhud og stimulerer vertplantens celler til kraftig delingsaktivitet og økning i cellestørrelsen. Som resultat av dette vokser det gradvis ut små utvekster på overflaten av knollene. Disse øker i størrelse utover sommeren. I utvekstene danner soppen først såkalte sommersporangier som frigir store mengder svermesporer, og som igjen infiserer samme knoll eller andre knoller. Store utvekster skyldes gjentatte infeksjoner i samme knoll. Utover høsten utvikles hvilesporer i utvekstene.

Angrep av potetkreft er avhengig av høy jordfuktighet, og det er særlig i strøk med kjølige, våte somre at skaden blir størst. Soppen kan spres over kortere avstander i vann. Over lengre avstander kan soppen spres med jord (for eksempel på kjøretøy) og

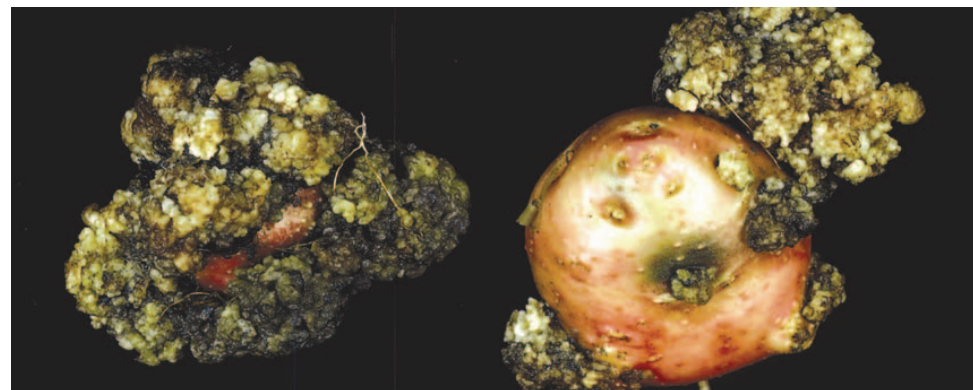
med infiserte settepoteter, fordi svake angrep er lette å overse. Potetkreft kan lett følge med i jord på røtter hos treaktige vekster som importeres med jordklump. Slik kan vi få inn raser av soppen som kan angripe sorter vi i dag regner som resistente mot potetkreft.

Forvekslingsmuligheter

Svake angrep av potetkreft kan forveksles med angrep av vorteskurv, forårsaket av soppen *Spongopora subterranea*.

Vertplanter

Av dyrkede vekster er det bare potet som angripes, men en rekke viltvoksende arter i søtvierfamilien kan også skades. Potetkreft forekommer i minst 18 ulike smitteraser. I potetforedlingen har det i mange år vært et viktig mål å utvikle nye sorter med best mulig resistens mot potetkreft. Alle nye norske potetsorter er resistente mot rase 1 av soppen, som er den eneste som er blitt påvist i Norge. Men de har ikke like god resistens mot de andre rasene som finnes i andre land. Mottakelige for rase 1 er eldre sorter som 'Mandel', 'Gullauge' og de fleste av de såkalte gamle, lokale 'landsorter'.

Svulster på knoller.